
Mihai Maxim, *Noi documente turcești privind Țările Române și Înalta Poartă (1526-1602)*, Editura Istros, Brăila, 2008, 341 p.

Muzeul Brăilei a publicat relativ recent, în editura proprie, un volum de documente turcești referitoare la relațiile româno-otomane în secolul al XVI-lea. Documentele au fost identificate, traduse, adnotate și comentate de profesorul Mihai Maxim de la Universitatea din București, un bun cunoscător al istoriei și civilizației otomane și, în egală măsură, al relațiilor româno-otomane în cursul Evului Mediu. Efortul științific de publicare a surselor într-o lume conectată la realizări financiare imediate este cu atât mai mult de apreciat, iar curajul Muzeului din Brăila poate fi un exemplu de urmat.

Volumul de față, deși cuprinde un număr restrâns de numai 52 de documente, este unul extrem de dens prin valoarea informațiilor istorice și prin comentariile complexe, critica diplomatică și încadrarea în atmosfera epocii ce însoțesc fiecare document expus de profesorul Mihai Maxim. Abia prin aceste comentarii ale specialistului putem înțelege în multe cazuri diferențele de datare, parcursul documentelor în una dintre cele mai mari cancelarii ale Europei, aceea a sultanului sau formulele de adresare sau autointitulare (de exemplu, faptul că nu s-a autonumit decât târziu Imperiu Otoman, ci „Înaltul Stat” – *Devlet-i Aliye*, vezi comentariile la documentul nr. 22).

Demersul istoriografic propus se înscrie din această perspectivă într-o tradiție a școlii critice de istorie românești. Atașamentul și respectul față de sursa istorică de informații care trebuie să constituie fundamentul oricărei construcții istoriografice sunt mărturisite explicit în prefața volumului: „pe scurt, un volum de documente este, în opinia mea, mai durabil decât unul de interpretare, fie el și sinteză originală”. Așadar, dacă oricare dintre aserțiunile, tezele sau ipotezele aduse în istoriografie pot fi combătute, contrazise sau reinterpretate, documentul rămâne principalul argument istoric, este cel care poate aduce noutatea sau întări lucruri deja cunoscute.

Importanța surselor documentare otomane pentru istoria medievală românească este unanim admisă și afirmată în scrisul istoric, iar volumul de documente din veacul al XVI-lea vine să probeze, o dată în plus, acest adevăr istoric. Cele câteva date statistice referitoare la amploarea izvoarelor

diplomatice otomane prezentate de Mihai Maxim în prefața volumului relevă un potențial imens de informații istorice ascuns în cele peste o sută de milioane de documente și peste 365.000 de condici (*defter*), toate făcând parte din Arhiva Otomană de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri al Republicii Turcia, constituită din arhiva marilor viziri ai Imperiului Otoman.

Documentele prezentate, majoritar de factură fiscală, au fost extrase cu precădere din două mari fonduri, *Kâmil Kepeci* și *Poarta Marelui Defterdar. Cancelaria Marilor Condici*, ambele având în componență condici *Ruznâmçe* – registrele de venituri și cheltuieli ale Vistieriei otomane. Astfel, actele acestea, la prima vedere fără substanță ca toate înscrisurile de natură contabilă, aduc în lumină terminologia folosită în epocă și valoarea tributului (*cizye*), a peșcheșului (*pişkeş*) sau tipul darurilor (*in`âm* - favoruri). Dintre cele 52 de documente se disting patru (doc. 38-41) privitoare la plățirea tributului de către Principatul transilvănean, evidențiind relațiile mai puțin cunoscute ale acestuia cu Poarta. Restul actelor din volum consemnează chestiuni similare referitoare la Țara Românească (*Eflâk*) și Moldova (*Kara Bogdan*), importante pentru o istorie a relațiilor politice și economice. Volumul impresionează, așadar, prin multitudinea de informații, de explicații terminologice și demonstrația cunoașterii realității istorice.

Similar acestei ediții de documente credem că ar fi extrem de necesară și utilă una pentru zona sud-vestică a țării. Reconstituirile istorice pentru spațiul Banatului, înglobat în structurile Imperiului Otoman la mijlocul secolului al XVI-lea, propuse de Engel Pál în volumul dedicat sançak-urilor de Timișoara și Moldova ori cele de geografie istorică ecleziastică realizate de Olga Ziroević nu fac decât să ilustreze cantitatea impresionantă și spectrul larg al informațiilor ce se regăsesc în defterele turcești și asupra acestei regiuni.

Inițiativa profesorului Mihai Maxim este una binevenită care relansează un model deja consacrat, punând la dispoziția cercetătorilor noi informații și noi piste de investigare în domeniul istoriei relațiilor româno-otomane.

Livia Magina